

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/EO.2015.018>

Międzynarodowa konferencja historyczna w przededniu 100 rocznicy bitwy pod Gorlicami

Częścią zakrojonych na szeroką skalę obchodów 100 rocznicy bitwy pod Gorlicami była międzynarodowa konferencja historyczna. Uczestniczyli w niej badacze z Austrii, Niemiec, Rosji i Polski, a miejscem obrad był jeden z bardziej charakterystycznych budynków Gorlic – dwór Karwacjanów i Gładyszów.

Tegoroczne uroczyste spotkanie badaczy miało charakter interdyscyplinarny. Obok dominujących zagadnień militarnych znalazło się miejsce na referaty dotyczące kwestii społecznych i artystycznych.

Konferencję otworzył w imieniu organizatorów burmistrz Gorlic, Rafał Kukla, po czym mgr Krzysztof Michalik określił tło historyczne i podkreślił znaczenie bitwy pod Gorlicami w zmaganiach frontu wschodniego I wojny światowej.

W pierwszym, przedpołudniowym panelu jako pierwszy głos zabrał ppłk dr Christian Stachelbeck, pracownik Centrum Historii Wojskowej i Nauk Społecznych Bundeswehry (Zentrum für Militärgeschichte und Sozialwissenschaften der Bundeswehr), z referatem przedstawiającym udział 11. Bawarskiej Dywizji Piechoty w bitwie pod Gorlicami. Dokonał charakterystyki jednostki i wskazał okoliczności, które wpłynęły na jej sukces. Doktor Christoph Hatschek z Muzeum Historii Wojsk Lądowych (Heeresgeschichtliches Museum) w swoim referacie zidentyfikował trendy w rozwoju umundurowania armii austro-węgierskiej, ze szczególnym naciskiem na okres I wojny światowej. Wykazał m.in., że dopiero hekatomba pierwszych miesięcy wojny przesądziła o wprowadzeniu w całej armii nowoczesnych barw maskujących. Kolejny prelegent, moskwianin Walentin Juszkow, podzielił się z publicznością swoimi ustaleniami doty-

czącymi zagłady rosyjskiej 48. Dywizji Piechoty gen. Ławra Kornilowa w maju 1915 r. Wskazał przyczyny okrażenia jednostki i zaprezentował nieznane dotąd dane liczbowe odnoszące się do strat jednostki oraz liczbę żołnierzy, którym udało się wydostać z okrażenia. Ostatni mówca tego panelu, dr Jarosław Centek z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, przybliżył temat walk niemieckiej 119. DP w dwóch pierwszych dniach ofensywy gorlickiej. Przedstawił organizację dywizji, jej zadania i sposób ich realizacji.

Przerwa w obradach umożliwiła uczestnikom konferencji wzięcie udziału w podniosłych uroczystościach religijnych na cmentarzu wojennym nr 91 w Gorlicach.

Na panel popołudniowy składało się siedem referatów o zróżnicowanej tematyce. Doktor Jan Schubert z Politechniki Krakowskiej skonfrontował doskonale znane cmentarze wojenne zachodniej Galicji z obiektami założonymi w środkowej i wschodniej części tej prowincji. Wykazał, że osiągnięcia Krakowskiego Oddziału Grobów Wojennych możliwe były dzięki alokacji dużo większych niż gdzie indziej funduszy i zaangażowaniu o wiele liczniejszego personelu. Magister Tomasz Woźny, reprezentujący Stowarzyszenie Aktywnej Ochrony Cmentarzy z I Wojny Światowej w Galicji Crux Galiciae, przedstawił referat o walkach austro-węgierskiego XIV Korpusu na lewym skrzydle ofensywy gorlickiej. Korpus ten poniósł ogromne straty, gdyż nie posiadał artylerii tak silnej jak np. jego prawy sąsiad – 11. Armia niemiecka – i nie miał równie miażdżącej przewagi liczebnej. Reprezentujący Uniwersytet Gdański mgr Sławomir Kułacz zaprezentował wybrane fragmenty relacji uczestników boju o wzgórze Pustki 2 maja 1915 r. Cytowane fragmenty odznaczała duża wartość literacka, co szczególnie zauważalne było w odniesieniu do opisów okresu przygotowania artyleryjskiego przed szturmem. Wystąpienie mgr. Marcina J. Mikulskiego dotyczyło losów pododdziałów artylerii Twierdzy Kraków, które zasiliły armie przeznaczone do przeprowadzenia operacji przełamującej pod Gorlicami. Wykazał on, że krakowskie działa stanowiły niebagatelną część użytej wtedy artylerii.

Po krótkiej przerwie dr Piotr Szlanta z Uniwersytetu Warszawskiego przybliżył zgromadzonej publiczności niezwykle trudne losy ludności łemkowskiej podczas I wojny światowej. Jak twierdził, Łemkowie zetknęli się nie tylko z agresją ze strony rosyjskich okupantów, lecz także falą prześladowań ze strony władz austro-węgierskich. Regionalista Bogusław Głód przedstawił walki kombinowanego pułku kawalerii „von Savoye” na prawym skrzydle operacji gorlickiej. Pułk ten wykonywał nie tylko rutynowe zadania kawalerii dywizyjnej, próbowano także zaangażować go w nie do

końca udaną próbę odcięcia drogi wycofującym się z Karpat jednostkom rosyjskim. Magister Michał Kawulok, pracownik Muzeum Beskidzkiego w Wiśle, przedstawił bogato ilustrowany referat poświęcony Janowi Wałachowi, żołnierzowi austro-węgierskiego 100. Pułku Piechoty, który na zlecenie swojego dowódcy, płk. Franciszka Latinika, przygotowywał olejną panoramę przedstawiającą moment szturm wzgórza Pustki podczas bitwy pod Gorlicami i zaprojektował szereg plakiet memoratywnych. Ostatni referat konferencji wygłosił mgr Kamil Ruszała, doktorant Uniwersytetu Jagiellońskiego, który scharakteryzował losy gorliczan powołanych podczas I wojny światowej do służby w armii austro-węgierskiej, uwypuklając problemy metodologiczne związane ze swoimi badaniami. Wykazał też skutki poboru, które odczuwały zarówno władze miejskie, jak i pojedyncze mieszkające tu rodziny.

Już w chwilę po zakończeniu konferencji prelegenci prezentowali pomysły referatów na kolejne spotkania. To najlepszy prognostyk, że badania nad operacją gorlicką będą toczyły się w dalszym ciągu.

Sławomir Kulacz